ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์เกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ

BASIC LEGAL KNOWLEDGE REGARDING TRANSNATIONAL TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS FOR THE PURPOSE OF ORGAN REMOVAL

นงศิรนารถ กุศลวงษ์*
สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Nongsiranart Kusonvong*
Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: k.nongsiranart@gmail.com

Received: 2025-10-07
Revised: 2026-02-19
Accepted: 2026-05-07

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่องความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์เกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติฉบับนี้ ผู้เขียนได้แตกแขนงองค์ความรู้มาจากงานวิจัยเรื่องมาตรการบังคับทางอาญาในการสอบสวนการกระทำความผิดฐานค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปอ่านแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายค้ามนุษย์ที่ง่ายขึ้น และเปิดโลกทัศน์ใหม่ในเรื่องกฎหมายค้าอวัยวะ ซึ่งเป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งของกฎหมายค้ามนุษย์ นอกจากนั้น ในบทความนี้จักได้แสดงอรรถาธิบายว่า การค้าอวัยวะนั้นมิได้เป็นอาชญากรรมในรูปแบบธรรมดา แต่หากเป็นการค้าอวัยวะในลักษณะข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหรือธุรกิจสีเทาที่เดิมพันชีวิตของผู้ป่วยอีกด้วย

คำสำคัญ: ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์ การค้าอวัยวะมนุษย์ ข้ามชาติ

ABSTRACT

This academic article on basic legal knowledge regarding transnational trafficking in human beings for the purpose of organ removal is an offshoot of research on criminal compulsory measures on the investigation of transnational trafficking in human beings for the purpose of organ removal. Its purpose is to make it easier for the general public to understand human trafficking laws and to open up new perspectives on organ trafficking laws, which are only small part of human trafficking laws. Furthermore, this article will explain that organ trafficking is not a typical crime, but rather international

หมายเหตุ บทความวิชาการเรื่อง “ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์เกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ” เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “มาตรการบังคับทางอาญาในการสอบสวนการกระทำความผิดฐานค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ” สัญญาเลขที่ RGNS 64-188 งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

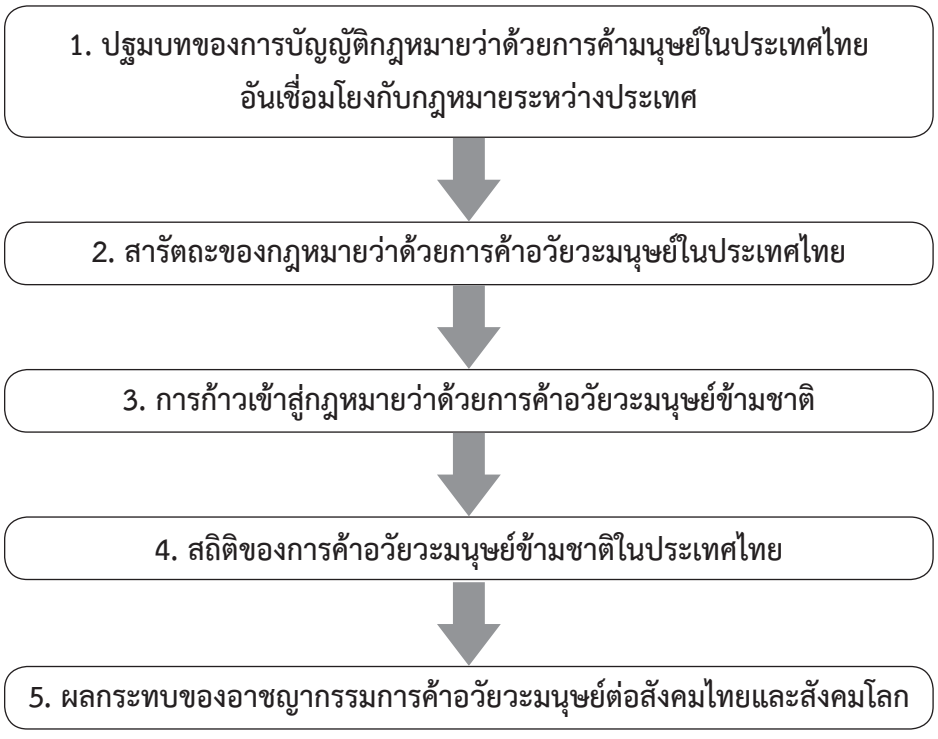
organ trafficking involving transnational criminal organizations or the gray market, which also endangers the lives of patients.

Keywords: basic legal knowledge, Trafficking in Human Beings for the purpose of Organ Removal (THBOR), transnational

บทนำ

บทความทางวิชาการเรื่องความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์เกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติฉบับนี้ แบ่งการลำดับความคิดออกเป็น 1. ปฐมบทของการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการค้ามนุษย์ในประเทศไทยอันเชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศ 2. สารัตถะของกฎหมายว่าด้วยการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทย 3. การก้าวเข้าสู่กฎหมายว่าด้วยการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ 4. สถิติของการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติในประเทศไทย 5. ผลกระทบของอาชญากรรมการค้าอวัยวะมนุษย์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก การแสดงลำดับความคิดดังกล่าวเป็นการสะท้อนปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์ที่อาจมีอยู่แต่อาจไม่ได้รับการมองเห็น ท่ามกลางมายาคติไม่มีสถิติ แต่ใช่จะไม่มีโอกาสเกิดเหตุ

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

1. ปฐมบทของการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการค้ามนุษย์ในประเทศไทยอันเชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศ

การค้ามนุษย์เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติของประเทศไทยที่มีชื่อว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้นได้มีการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ เพราะการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์เป็นความผิดอาญาที่เป็นสากล นานาอารยประเทศล้วนแล้วแต่ต้องบัญญัติกฎหมายภายในประเทศของตนให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ซึ่งก็คืออนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UNTOC) และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime) อย่างไรก็ตาม การบัญญัติความผิดฐานค้ามนุษย์ในประเทศไทยนั้นอาจมิได้มีความเหมือนกับกฎหมายของต่างประเทศไปเสียทั้งหมด เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายของชนชาติใดถือเป็นจิตวิญญาณของชนชาตินั้น ๆ ตามแนวคิดแห่งนิติปรัชญา

จากการสัมภาษณ์ นายประวิทย์ ร้อยแก้ว รองอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด (ประวิทย์ ร้อยแก้ว, 6 มิถุนายน 2567, สัมภาษณ์) ท่านได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเอาข้อตกลงระหว่างประเทศมาเป็นกฎหมายภายในของไทยเอาไว้ว่า “ในเริ่มแรก ประเทศไทยจะไปลงนาม (Sign) ก่อน แล้วจะกลับมาทบทวน (Review) กฎหมายภายในว่าพันธกรณีที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา มีอะไรย้อนแย้งหรือขัดแย้งกับกฎหมายภายในของไทยหรือไม่ หากมี ก็จะมาแก้กฎหมายของไทย หรือหากไม่มีกฎหมายของไทยรองรับที่สามารถจะปฏิบัติตามพันธกรณีได้ ก็จะออกกฎหมายเป็นกฎหมายใหม่ หลังจากมั่นใจว่าไทยจะปฏิบัติตามพันธกรณีได้ ก็จะทำการให้สัตยาบัน (ยกเว้นกรณีที่ไทยได้ตั้งข้อสงวนไว้) ในส่วนของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime: UNTOC) กับพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime) ไทยใช้วิธีการลงนามก่อน จากนั้น ก็มีการทบทวนกฎหมายภายใน ออกกฎหมายใหม่ มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในของไทย หลังจากนั้น จึงไปให้สัตยาบัน

ในส่วนของปฏิญญา (Declaration) ก็จะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย (Legally Binding) แต่ประการใด แต่ทว่าปฏิญญา (Declaration) บางฉบับ ก็อาจกลายเป็นกฎหมายจารีตประเพณี หรือบรรทัดฐาน (Norm) ไปแล้ว ทุกประเทศอาจเอามารวมอยู่ในกฎหมายภายใน ซึ่งปฏิญญาอิสตันบูลว่าด้วยการค้าอวัยวะและการท่องเที่ยวปลูกถ่ายอวัยวะ ค.ศ. 2018 [The Declaration of Istanbul on Organ Trafficking and Transplant Tourism (2018 Edition)] เป็นเอกสารประเภทจริยธรรมทางการแพทย์ ถึงแม้จะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย (Legally Binding) แต่ก็ถือเป็นบรรทัดฐานที่ดีของสังคมโลก”

จากการสัมภาษณ์ พันตำรวจเอก ดร.ไตรรงค์ ชัยชนะ รองผู้บังคับการประจำกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ไตรรงค์ ชัยชนะ, 24 เมษายน 2567, สัมภาษณ์) ท่านได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า “กฎหมายระหว่างประเทศ จำพวกอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร กับพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะ

สตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ได้พัฒนามาเป็นกฎหมายค้ามนุษย์ในประเทศไทย และกลายเป็นกฎหมายภายในไปแล้ว ฉะนั้น รัฐไทยต้องปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายสากลดังกล่าว”

จากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์พิเศษจรัญ ภักดีธนากุล ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (จรัญ ภักดีธนากุล, 21 มีนาคม 2567, สัมภาษณ์) ท่านได้ตั้งข้อสังเกตว่าว่า “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องที่ยาก ละเอียดอ่อน ซึ่งเป็นเรื่องที่ใหม่และมีความท้าทายสูง ให้ผู้เขียนพิจารณาหลักกฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่เป็นหลัก ๆ ก่อน อาทิ อนุสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคี สนธิสัญญาที่ประเทศไทยไปให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีผูกพันประเทศไทยแล้ว และสกัดออกมาว่า ในกฎหมายระหว่างประเทศหลัก ๆ ได้วางหลักใหญ่ไว้เช่นไร ให้เน้นไปที่กฎหมายระหว่างประเทศเป็นหลัก แล้วเอาคู่มือต่างประเทศมาประกอบแค่เพียงบางส่วน ไม่ต้องลงรายละเอียดลงไปจนถึงบรรทัดฐาน คำพิพากษาของศาล โดยไม่ต้องคำนึงว่า ประเทศไทยจะมีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ แต่เพื่อให้ประเทศไทยของเราอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของอารยสากลประเทศ และจะช่วยให้การทำงานในระบบงานยุติธรรมทางอาญาของไทยในเรื่องค้าอวัยวะนี้เชื่อมโยงกัน และมีความเชื่อมโยงกับต่างประเทศได้

ให้ผู้เขียนเอาเนื้อหากฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่พอจะใช้ได้ในทางปฏิบัติเชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย หากกฎหมายของประเทศไทยไม่เพียงพอ ให้คิดว่าต้องเอาไปแทรกในประมวลกฎหมายหรือไม่ หรือควรต้องเพิ่มเติมในกฎหมายว่าด้วยการค้ามนุษย์หรือไม่ หรือต้องออกกฎหมายเฉพาะออกมาในรูปแบบมาตรการต่าง ๆ เช่น กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการสืบสวนสอบสวนหรือป้องกันปราบปรามในการกระทำความผิดเรื่องค้าอวัยวะมนุษย์ ฯลฯ การคิดค้นหลักการทางกฎหมายที่มีความแปลกใหม่ นอกจากจะต้องกระทำให้เข้ากับหลักสากลแล้ว จักต้องค่อย ๆ ออกแบบให้ดี สวมเข้าไปตรงที่ระบบเดิมพอจะรับได้และไม่ต่อต้าน อย่าลงรายละเอียดลึกเกินไปนัก เพราะหากลงรายละเอียดลึกเกินไป คนอาจจะตามไม่ทันและมีข้อโต้แย้งร้อยแปดประการ

ประเด็นต่อมาที่นักเขียนจักต้องคิดคือ เรื่องความเชื่อมโยงด้านระหว่างประเทศ การเชื่อมต่อตามกฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยเราเป็นภาคีแล้วมีกฎหมายอนุวัติการอยู่แล้ว ให้ดูพระราชบัญญัติความร่วมมือทางอาญาฯ ร่วมด้วย เมื่อพิจารณาทั้งหมดทั้งมวลแล้ว จึงจะมาตัดสินว่า ประเทศไทยจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีกฎหมายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว/ กฎหมายเฉพาะกรณี (Sui Generist Law) ต้องมีการร่างกฎหมายเฉพาะของตัวมันเองหรือไม่”

นอกจากนั้น สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime) (United Nations Office on Drugs and Crime, 2023) กล่าวถึงอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรไว้ว่า “อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ซึ่งรับรองโดยมติสมัชชาใหญ่ที่ 55/25 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 2000 เป็นเครื่องมือระหว่างประเทศหลักในการต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เปิดให้ลงนามโดยรัฐสมาชิกในการประชุมทางการเมืองระดับสูงซึ่งจัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว ณ เมืองปาแลร์โม ประเทศอิตาลี เมื่อวันที่ 12-15 ธันวาคม ค.ศ. 2000 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 2003 อนุสัญญาได้รับการเสริมเพิ่มเติมด้วยพิธีสารสามฉบับ ซึ่งมีเป้าหมายเฉพาะ พื้นที่ และการแสดงออกของกลุ่มอาชญากร ได้แก่ พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก พิธีสารต่อต้านการลักลอบขนผู้อพยพทางบก ทางทะเล และทางอากาศ และพิธีสารต่อต้านการผลิตและการค้าอาวุธปืนอย่างผิดกฎหมาย ชิ้นส่วนและส่วนประกอบ และเครื่องกระสุนปืน

อนุสัญญาดังกล่าวแสดงถึงความก้าวหน้าครั้งสำคัญในการต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และแสดงถึงการยอมรับจากประเทศสมาชิกถึงความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนความจำเป็นในการส่งเสริมและยกระดับความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิดเพื่อจัดการกับปัญหาเหล่านั้น รัฐที่ให้สัตยาบันมุ่งมั่นที่จะดำเนินมาตรการ

หลายอย่างเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร รวมถึงการสร้างความผิดทางอาญาภายในประเทศ (การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งขึ้น การฟอกเงิน การทุจริต และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม) การรับเอากรอบการทำงานใหม่และกว้างขวางสำหรับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ความช่วยเหลือทางกฎหมายร่วมกัน และความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมาย และการส่งเสริมการฝึกอบรมและความช่วยเหลือทางเทคนิคสำหรับการสร้างหรือยกระดับขีดความสามารถที่จำเป็นของหน่วยงานระดับชาติ”

ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศของไทย (Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand, 2023) กล่าวถึงกรณีที่ประเทศไทยให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ไว้ว่า “เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 2013 พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา มหิดล (HRH Princess Bajrakitiyabha Mahidol) เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งราชอาณาจักรไทยประจำสาธารณรัฐออสเตรียและผู้แทนถาวรไทยประจำสหประชาชาติ ณ กรุงเวียนนา (Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Kingdom of Thailand to the Republic of Austria and Permanent Representative of Thailand to the United Nations in Vienna) มอบสัตยาบันสาร 2 ฉบับแก่องค์การสหประชาชาติในนามประเทศไทย อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร โดยมีผู้แทนเลขาธิการสหประชาชาติ ตามข้อ 38 ของอนุสัญญาและข้อ 17 ของพิธีสาร อนุสัญญาและพิธีสารจะมีผลบังคับใช้สำหรับประเทศไทยในวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 2013 ประเทศไทยลงนามในอนุสัญญาเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2000 และพิธีสารเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม ค.ศ. 2001 ตามลำดับ

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรกำหนดกรอบการทำงานที่ครอบคลุมเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรและกลุ่มอาชญากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น อนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน สอบสวน และฟ้องร้องความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร การฟอกเงิน การทุจริต และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนอาชญากรรมร้ายแรงอื่น ๆ ที่ประกอบเป็นความผิดที่มีโทษสูงสุดในการลิดรอนเสรีภาพอย่างน้อยสี่ปีหรือ บทลงโทษที่ร้ายแรงกว่าเมื่อความผิดนั้นมีลักษณะข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เพื่อต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร อนุสัญญาอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านการส่งผู้ร้ายข้ามแดน การโอนตัวผู้ต้องโทษและความช่วยเหลือทางกฎหมายร่วมกัน ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายระหว่างภาคี อนุสัญญามีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 2003 จากการให้สัตยาบัน ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีลำดับที่ 179 ของอนุสัญญา

พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก มีจุดประสงค์หลักในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ตลอดจนคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ดังกล่าว ด้วยการให้สัตยาบันพิธีสาร ประเทศไทยได้ให้คำมั่นที่จะนำมาตรการทางกฎหมายและมาตรการที่จำเป็นอื่น ๆ มาใช้เพื่อกำหนดให้การค้ามนุษย์เมื่อกระทำโดยเจตนาเป็นความผิดทางอาญา เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวและตัวตนของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ กระบวนการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ดังกล่าวเป็นความลับ เพื่อให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้รับการฟื้นฟูทางร่างกาย จิตใจ และสังคม และเพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งกลับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไปยังประเทศต้นทาง ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีลำดับที่ 158 ของพิธีสารฯ

ปัจจุบัน ประเทศไทยได้ออกกฎหมายเพื่อรับรองการปฏิบัติตามและความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพภายใต้อนุสัญญาและพิธีสาร ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

การให้สัตยาบันอนุสัญญาและพิธีสาร นับเป็นก้าวสำคัญของไทยในความพยายามที่จะต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรโดยเฉพาะ โดยการจัดหาเครื่องมือเพิ่มเติมให้กับหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายเพื่อช่วยในการสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว”

จะเห็นได้ว่า ปฐมบทของการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการค้ามนุษย์ในประเทศไทยคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 รวมถึงกฎหมายฉบับแก้ไขปรับปรุงอื่น ๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศ คือ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร กับพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ นั่นเอง

2. สารัตถะของกฎหมายว่าด้วยการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทย

กฎหมายที่บัญญัติถึงการค้าอวัยวะในประเทศไทยมีชื่อว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (หมายเหตุ: มาตรา 6 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 พ.ศ. 2562) ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา หรือทางอื่นใดโดยมิชอบ ขู่เข็ญว่าจะใช้กระบวนการทางกฎหมายโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล หรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก ถ้าการกระทำนั้นได้กระทำโดยมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาสหรือให้มีฐานะคล้ายทาส การนำคนมาขอทาน การตัดอวัยวะเพื่อการค้า การบังคับใช้แรงงานหรือบริการตามมาตรา 6/1 หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม”

ผู้เขียนเห็นว่า มาตรา 6 ถือเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้งานค่อนข้างยาก และต้องแยกลักษณะการใช้งานแตกออกเป็น 3 ส่วน ตามกฎหมายระหว่างประเทศที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร อธิบายให้เข้าใจง่ายก็คือ ต้องวิเคราะห์ 3 ส่วน คือ ส่วนของ **การกระทำ (Act) วิธีการ (Means) และวัตถุประสงค์ (Purpose)** และการวิเคราะห์การค้ามนุษย์ในเด็กและในผู้ใหญ่ก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียด

การกระทำ (Act) ในส่วนของผู้ใหญ่เป็นผู้เสียหาย คือ “เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด” การกระทำในส่วนของเด็กเป็นผู้เสียหาย คือ “เป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก”

วิธีการ (Means) ในส่วนของผู้ใหญ่เป็นผู้เสียหาย คือ “โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา หรือทางอื่นใดโดยมิชอบ ขู่เข็ญว่าจะใช้กระบวนการทางกฎหมายโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้นเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล” และวิธีการในส่วนของเด็กเป็นผู้เสียหาย กฎหมายไม่มีการระบุเอาไว้

วัตถุประสงค์ (Purpose) เพื่อเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ด้วยการตัดอวัยวะเพื่อการค้า ตรงส่วนนี้ในทางปฏิบัติ การใช้บังคับกฎหมายก็ยังเป็นปัญหา เพราะยังตีความไม่ได้ชัดว่า อวัยวะใดถือเป็นอวัยวะในทางกฎหมายบ้าง ซึ่งหากเป็นอวัยวะที่สามารถทำการปลูกถ่ายได้ ได้แก่ ไต 2 ข้าง ปอด 2 ข้าง หัวใจ ตับอ่อน ตับ ก็สามารถตีความได้อย่างแน่นอนว่าเป็นการค้าอวัยวะ แต่ทว่าหากเป็นเนื้อเยื่อที่สามารถปลูกถ่ายได้ ได้แก่ ลิ้นหัวใจ หลอดเลือด ผิวหนัง กระดูก เส้นเอ็น กระจกตา นั้นก็อาจเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้การค้าเนื้อเยื่อดังกล่าวไม่เป็นความผิด เพราะสิ่งเหล่านั้นมิใช่ตัวอวัยวะ นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์ นายประวิทย์ ร้อยแก้ว รองอธิบดีอัยการ สำนักงานคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด (ประวิทย์ ร้อยแก้ว, 6 มิถุนายน 2567, สัมภาษณ์) พบว่า “เคยมีกรณีเด็กวัยรุ่นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือขายไข่ มีการฉีดยากระตุ้นให้ไข่ตก มีองค์กรอาชญากรรมประสงค์จะซื้อไข่ของสตรีจากกลุ่มเยาวชน ซึ่งการซื้อขายอสุจิหรือไข่นั้น ไม่เป็นความผิดฐานค้าอวัยวะมนุษย์ และยังไม่มีกฎหมายควบคุมปรากฏการณ์ดังกล่าว อย่างไรก็ดี ไข่มิใช่อวัยวะ (organ) ที่จะทำการปลูกถ่ายได้ ในต่างประเทศมีเรื่องเนื้อเยื่อและเซลล์ (tissue and cell) ค้าอวัยวะในที่นี้น่าจะหมายถึง อวัยวะที่ตัดไปแล้วต่อได้ ปลูกถ่ายได้ เช่น ตับ ไต หัวใจ ปอด ตับอ่อน แต่การค้าไตจะมีเยอะมากที่สุด บ้านเมืองเราไม่มีข้อมูลเชิงประจักษ์ในเรื่องดังกล่าวนี้” นอกจากนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การซื้อขายโลหิตก็ยังไม่มีความผิดฐานค้าอวัยวะด้วยเช่นกัน ถือเป็นช่องว่างทางกฎหมายไทย ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศบางประเทศ มีกฎหมายภายในตราไว้เรื่องการซื้อขายอวัยวะ (organ) เนื้อเยื่อ (tissue) และเซลล์ (cell) ที่ชัดเจนกว่าประเทศไทยมาก

โปรดดูภาพประกอบอวัยวะและเนื้อเยื่อที่สามารถปลูกถ่ายได้ อันเป็นข้อมูลของสภากาชาดไทย เพื่อให้เห็นภาพรายละเอียดเรื่องอวัยวะและเนื้อเยื่อ

ภาพที่ 1 ภาพแสดงอวัยวะและเนื้อเยื่อที่มีการปลูกถ่ายได้ของศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย
ที่มา: ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ สภากาชาดไทย สืบค้นวันที่ 8 มีนาคม 2564
จาก https://www. organdonate.in.th/api/knowledge-infographics/18/image/150/download

ผู้เขียนขอให้คำอธิบายเพิ่มเติมในส่วนของ **วิธีการ** กรณีการค้ามนุษย์ที่**ผู้ใหญ่เป็นผู้เสียหาย** ตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (1) ล้วนเป็นวิธีการที่เกิดจากความไม่ยินยอมของผู้เสียหายทั้งสิ้น เช่น ข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจครอบงำบุคคลด้วยเหตุที่อยู่ในภาวะอ่อนด้อยทางร่างกาย จิตใจ การศึกษา หรือทางอื่นใดโดยมิชอบ ขู่เข็ญว่าจะใช้กระบวนการทางกฎหมายโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแล ฯลฯ แต่หากเป็นกรณีการค้ามนุษย์ที่**เด็กเป็นผู้เสียหาย** ตามมาตรา 6 วรรคหนึ่ง (2) ไม่ต้องพิจารณาเรื่องความยินยอมหรือความไม่ยินยอม

ของเด็ก เนื่องจากเด็กยังอยู่ในสภาวะอ่อนด้อยทั้งทางร่างกาย ความคิดและจิตใจ อาจถูกครอบงำจากสิ่งไม่ดีหรือถูกแสวงหาประโยชน์จากคนไม่ดีได้โดยง่าย ฉะนั้น เด็กจะยินยอมให้มีการตัดอวัยวะก็เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์ หรือเด็กไม่ยินยอมให้มีการตัดอวัยวะก็เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์เช่นเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า กรณีการค้ามนุษย์ที่ผู้ใหญ่เป็นผู้เสียหาย จึงต้องพิจารณาการกระทำ (Act) วิธีการ (Means) และวัตถุประสงค์ (Purpose) ทั้งสามองค์ประกอบ ในทางกลับกัน กรณีการค้ามนุษย์ที่เด็กเป็นผู้เสียหาย ให้พิจารณาเพียงการกระทำ (Act) และวัตถุประสงค์ (Purpose) เพียงสององค์ประกอบเท่านั้น

ฉะนั้น เรียกได้ว่า องค์ประกอบภายนอกของการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ สามารถแยกการกระทำออกเป็น 2 แบบ ตามมาตรา 6 (1) และมาตรา 6 (2) ส่วนองค์ประกอบภายในนั้น นอกจากจะมีเรื่องเจตนาแล้ว ก็ยังมีเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุชักจูงจิตใจ “เพื่อเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” การตัดอวัยวะเพื่อการค้าอีกด้วย นี่คือความยากเบื้องต้นของการใช้ตัวบทกฎหมายเรื่องการค้าอวัยวะมนุษย์ ตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติของประเทศไทย

3. การก้าวเข้าสู่กฎหมายว่าด้วยการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ

เมื่อศึกษาการค้าอวัยวะมนุษย์ให้เข้าไปให้ถึงรูปแบบการกระทำความผิดจะพบว่า การค้าอวัยวะมนุษย์มีลักษณะที่ท้าทายต่อการสอบสวนของพนักงานสอบสวนของไทยเป็นอย่างมาก การค้าอวัยวะมีรูปแบบที่มีความซับซ้อนสูง มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก มีลักษณะข้ามชาติ กอปรกับเป็นการการกระทำความผิดที่ต้องใช้บทบัญญัติอื่น ๆ ในประเทศมาช่วยในการสืบสวนสอบสวนเรื่องราวทั้งหมดของการค้าอวัยวะ

กฎหมายไทยอื่น ๆ ที่ช่วยในการวิเคราะห์ในการสอบสวนหาความจริง ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และนี่ยังไม่รวมกฎหมายในขั้นตอนอื่น ๆ เช่น ขั้นตอนการฟ้องคดี ขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดี ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559

นอกจากนี้ เนื่องจากคนร้ายมิได้กระทำเพียงแค่คนเดียว แต่กระทำด้วยการกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบกันหลายคน มีมิติการกระทำอย่างซับซ้อนข้ามชาติ ไร้พรมแดน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั้งในและนอกราชอาณาจักรไทย บ่อยครั้งที่กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมหรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งยากต่อการปราบปรามและจับกุม นักกฎหมายไทยจึงต้องนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ประกอบด้วย

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 3 บัญญัติว่า “**องค์กรอาชญากรรม** หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่รวมตัวกันช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรงและเพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หมายความว่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ

(2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การตระเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุน หรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง

(3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ

(4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในอีกรัฐหนึ่ง”

มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(1) เป็นสมาชิกหรือเป็นเครือข่ายดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(2) สมคบกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดร้ายแรงอันเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

(3) มีส่วนร่วมกระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในกิจกรรมหรือการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรมหรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

(4) จัดการ สั่งการ ช่วยเหลือ ยุยง อำนวยความสะดวก หรือให้คำปรึกษาในการกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยรู้ถึงวัตถุประสงค์และการดำเนินกิจกรรม หรือโดยรู้ถึงเจตนาที่จะกระทำความผิดร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติดังกล่าว

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ”

4. สถิติของการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติในประเทศไทย

การจับกุมการค้ามนุษย์เรื่องค้าอวัยวะของไทย ยังคงมีสถิติเป็นศูนย์ แตกต่างจากการค้ามนุษย์ในรูปแบบอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยยังคงมีประชากรไทยเดินทางไปปลูกถ่ายยังต่างประเทศ โดยเฉพาะที่ในฐานะผู้รับอวัยวะ (Organ Recipients) ซึ่งในบางครั้งอาจเรียกว่า ผู้ป่วย (Patients) หรือผู้ซื้อ (Buyers) อย่างไรก็ดี ผู้เขียนยังไม่พบวงการแพทย์ไทยเข้าไปเกี่ยวข้อง และยังไม่มีการผ่าตัดในลักษณะการค้าอวัยวะในประเทศไทยหรือโรงพยาบาลของไทย ผู้เขียนพบเพียงคำพิพากษาฎีกาในลักษณะการลักลอบปลูกถ่ายอวัยวะจากผู้ที่สมองตาย ซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันว่าเป็นการบริจาคหรือการให้ความยินยอมแล้วหรือไม่ ประการใด ผลคำพิพากษาของศาลฎีกายกฟ้องแพทย์ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่า มีข้อเท็จจริงเรื่องแพทย์ไทยไปเปิดคลินิกในประเทศกัมพูชาซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้าน แต่ไม่สามารถวิเคราะห์เพื่อเข้าถึงว่ามีการผ่าตัดเพื่อทำการปลูกถ่ายอวัยวะหรือไม่ ประการใด

โปรดดูตารางแสดงสถิติฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ด้านล่าง

ตารางที่ 1 ตารางแสดงสถิติฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2567 สรุปจากรายงาน RP_A46 ระบบฐานข้อมูลของประเทศไทยด้านการดำเนินคดี และการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (E-AHT) เมื่อวันที่ 23/04/2567 08.00.46 น. ของสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายยุทธศาสตร์และฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด

	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
(1) แสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี	220	220	349	303	262	201	142	117	209	245	40
(2) ผลิตหรือเผยแพร่วัตถุ หรือสื่อลามก	0	0	4	1	9	6	22	14	30	54	10
(3) การแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ในรูปแบบอื่น	3	3	5	3	14	11	15	10	6	27	0
(4) เอาคนลงเป็นทาส	3	9	19	4	7	33	16	7	11	0	0
(5) นำคนมาขอทาน	18	5	14	25	13	8	4	3	3	12	2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564	2565	2566	2567
(6.1) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (ไม่เกี่ยวกับประมง)	26	39	68	26	42	69	34	14	49	20	7
(6.2) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (เกี่ยวกับประมง)	9	22	73	22	14	5	5	3	3	2	0
(6.3) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ (เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
(6/1) การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ตามมาตรา 6/1	0	0	0	0	0	0	0	0	7	9	0
(7) บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
(8) อื่นใดอันคล้ายคลึงกัน อันเป็นการขูดรีดบุคคล	7	10	18	4	14	49	11	11	23	3	0
(9) มาตราอื่น ๆ ในพรบ.ค้ามนุษย์ที่ไม่ใช่มาตรา 6 และ 6/1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0
(10) ไม่ผิดพรบ.ค้ามนุษย์ ผิดในพรบ.อื่น	0	0	0	0	0	0	0	4	21	11	3
รวม	**286**	**308**	**550**	**388**	**375**	**382**	**249**	**183**	**363**	**386**	**62**

ที่มา: สุกัญญา รัตนนาคินทร์. (25 เมษายน 2567). อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายยุทธศาสตร์และฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์.

จากการสัมภาษณ์ นางสุกัญญา รัตนนาคินทร์ อัยการพิเศษฝ่าย สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายยุทธศาสตร์และฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ สำนักงานอัยการสูงสุด (สุกัญญา รัตนนาคินทร์, 25 เมษายน 2567, สัมภาษณ์) พบว่า “สถิติการตัดอวัยวะเพื่อการค้าของสำนักงานอัยการสูงสุดยังคงมีสถิติเป็นศูนย์” ซึ่งผู้เขียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ตามตารางระบุว่า **เป็นการบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า** ถ้อยคำดังกล่าวหมายความว่า กฎหมายค้ามนุษย์ในอดีตใช้คำว่า “บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า” จึงจะเป็นความผิด แตกต่างจากในปัจจุบันที่กฎหมายตัดคำว่า “บังคับ” ออกไป คงเหลือเพียงคำว่า “ตัดอวัยวะเพื่อการค้า” เท่านั้น หมายความว่า ถึงแม้ผู้เสียหายจะเต็มใจให้มีการตัดอวัยวะโดยมิได้ถูกบังคับ ผู้กระทำก็มีความผิดฐานค้าอวัยวะอยู่ดีนั่นเอง ทั้งนี้ สถิติฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ในรูปแบบอื่น ๆ ปรากฏข้อมูลเป็นที่ประจักษ์ชัด ในขณะที่สถิติฐานข้อมูลคดีค้ามนุษย์ในรูปแบบการตัดอวัยวะเพื่อการค้ายังคงมีสถิติเป็นศูนย์

5. ผลกระทบของอาชญากรรมการค้าอวัยวะมนุษย์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก

ผู้เขียนเห็นว่า ผลกระทบของอาชญากรรมการค้าอวัยวะมนุษย์ต่อสังคมไทยและสังคมโลกนั้น ทำให้บุคคลกลุ่มเปราะบาง ยากไร้ ยอมจำนนในการขายหรือจำหน่ายอวัยวะของตนเอง โดยเฉพาะธุรกิจมืดในการขายไต มีอัตราการเติบโตที่สูงมาก เพราะไตเป็นอวัยวะที่มีสองข้าง หากสูญเสียไตไปหนึ่งข้าง ก็ยังคงดำรงชีวิตได้ด้วยไตอีกข้างหนึ่ง ซึ่งการผ่าตัดปลูกถ่ายไต สามารถกระทำได้ทั้ง 2 แบบ คือ อวัยวะของมนุษย์จากผู้บริจาคที่มีชีวิต (Human Organs from Living Donors) และอวัยวะของมนุษย์จากผู้บริจาคที่เสียชีวิต (Human Organs from Deceased Donors) ตรงกันกับข้อมูลของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC) (United Nations Office on Drugs and Crime, 2015, p. 7) ที่ระบุว่า “อวัยวะของมนุษย์สำหรับการปลูกถ่าย (Human Organs for Transplants) มาจาก 2 แหล่งที่มา คือ จากผู้บริจาคที่เสียชีวิต (Deceased Donors) และจากผู้บริจาคที่มีชีวิต (Living Donors) ท้ายที่สุดแล้ว อวัยวะของมนุษย์จะถูกรับมาจากร่างกายของมนุษย์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้เอง การกระทำใด ๆ ในด้านการปลูกถ่ายอวัยวะจะต้องดำเนินการตามมาตรฐานทางจริยธรรมและมาตรฐานทางวิชาชีพสูงสุด” ทั้งนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการผ่าตัดปลูกถ่ายไตจากอวัยวะของมนุษย์จากผู้บริจาคที่มีชีวิตเป็นที่นิยมอย่างมาก เห็นได้จากสถิติของสภากาชาดไทย

อนึ่ง โครงการริเริ่มระดับโลกขององค์การสหประชาชาติเพื่อต่อสู้กับการค้ามนุษย์ (United Nations Global Initiative to Fight Human Trafficking: UN.GIFT) (United Nations Global Initiative to Fight Human Trafficking, 2008, p. 10) กล่าวถึงเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถจับกุมดำเนินคดีผู้กระทำความผิดไว้ว่า “ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์เพื่อตัดอวัยวะ (Trafficking in Persons for Organ Removal) หรือค้าอวัยวะ (Trafficking in Organs) นั้น คดีมุ่งไปที่นายหน้าระดับล่างมากกว่าเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ระดับสูง คำพิพากษาก็ยังมีแนวโน้มที่จะเบาอีกด้วย สิ่งนี้ทำให้จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเพื่อชี้แจงว่า บุคคลใดต้องรับผิดทางอาญาในการค้ามนุษย์และการค้าอวัยวะ

ศัลยแพทย์ปลูกถ่ายที่ผ่าตัดในโรงพยาบาลที่มีทรัพยากรเพียงพอและมีชื่อเสียงในประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งผู้ที่ทำงานในคลินิกชั่วคราวในประเทศกำลังพัฒนา มักไม่ค่อยถูกตำหนิจากเพื่อนร่วมอาชีพของพวกเขาเอง การไม่ต้องรับโทษของศัลยแพทย์ปลูกถ่ายอาจมีมากขึ้น เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า ในหลายประเทศและหลายวัฒนธรรมศัลยแพทย์ได้รับความเคารพจากการศึกษา ทักษะ สถานะ และอำนาจมหาศาลเหนือชีวิตและความตายของผู้คน

บ่อยครั้งที่ผู้เสียหายที่ถูกตัดอวัยวะไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ดำเนินการกับผู้ค้ามนุษย์ (Traffickers) ผู้เสียหายหลายคนถูกกีดกันไม่ให้ยื่นเรื่องร้องเรียนทางอาญา เนื่องจากผู้เสียหายได้ลงนามในคำให้การเป็นลายลักษณ์อักษรโดยไม่เจตนาว่า ผู้เสียหายได้บริจาคอวัยวะของตนเอง”

โครงการริเริ่มระดับโลกขององค์การสหประชาชาติเพื่อต่อสู้กับการค้ามนุษย์ (United Nations Global Initiative to Fight Human Trafficking, 2008, p. 14) ยังได้กล่าวถึง ผลของการจำหน่ายอวัยวะ (Consequences of Supplying Organs) ไว้ว่า “ผู้ให้บริการควรตระหนักถึงความท้าทาย โดยเฉพาะกรณีที่ผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์ต้องเผชิญเพื่อตัดอวัยวะ แม้ว่าผู้รอดชีวิตจากการค้ามนุษย์ที่ถูกตัดอวัยวะจะมิได้รับการบอกกล่าวหรือมิได้ตระหนักถึงผลกระทบก่อนที่จะถูกใช้กำลังถูกบังคับ หรือถูกหลอกลวงให้มอบอวัยวะ แต่ก็มีผลกระทบด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจหลายประการสำหรับผู้รอดชีวิตจากการตัดอวัยวะ

ผลทางสุขภาพ ได้แก่ ภาวะแทรกซ้อนด้านสุขภาพและการแพทย์รุนแรงขึ้นจากข้อมูลที่ไม่เพียงพอ ภาวะทุพโภชนาการและการขาดการเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่เพียงพอ, ขาดทรัพยากรในการติดตามผลการตรวจทางการแพทย์, ผลกระทบทางจิตใจจากการจัดการกับความอัปยศและการเลือกปฏิบัติ

ผลทางสังคม ได้แก่ ความอัปยศและการเลือกปฏิบัติ, ในบางหมู่บ้านในชนบท การขายไตถูกมองว่าเป็น “การทำงานเป็นโสเภณีชาย (Male Prostitution)” การขายร่างกายและเป็นสัญญาณของความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและแนวโน้มทางอาชญากรรม, ความกดดันให้ขายอวัยวะหาเลี้ยงครอบครัว, โอกาสในการแต่งงานลดลง หรือความสัมพันธ์ที่โรแมนติกลดลง หากมีแผลเป็นอันเกิดมาจากการถูกตัดไต, การถูกขับไล่จากชุมชน โบสถ์ กลุ่มเพื่อนฝูง และครอบครัว, การเลือกปฏิบัติต่อลูก ๆ ของผู้ขายไต, ความอัปยศทางสังคมที่ไม่ได้รับการคัดเลือกให้บริจาค

ผลทางเศรษฐกิจ ได้แก่ โอกาสในการว่างงานที่ตามมาจากความอัปยศ, สูญเสียรายได้เนื่องจากร่างกายไม่สามารถกลับไปทำงานได้, บ่อยครั้งที่ผู้ขายไตไม่ได้รับชำระเงินหรือไม่ได้รับชำระเงินเต็มจำนวนตามที่ตกลงกันไว้ แต่กลับต้องรับผลเป็นภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม, มีผู้ขายอวัยวะเพียงไม่กี่คนที่มุ่งมั่นที่จะปลดหนี้และประสบความสำเร็จในการทำเช่นนั้น หลังจากขายอวัยวะไปแล้ว”

ดังนั้น หากพิจารณาจากขอบเขตและผลกระทบ (The Scale and Impact) ของการค้าอวัยวะข้ามชาติแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า การค้าอวัยวะมนุษย์ที่ผิดกฎหมาย (Illicit Trafficking in Human Organs) ถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับหลักศีลธรรมและเป็นความผิดอาญาในตัวเอง (Mala in se) เป็นการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิมนุษยชน

เป็นอันมาก เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของมวลมนุษยชาติ และเป็นปัญหาที่สร้างความรุนแรงต่อตนเอง สร้างความรุนแรงระหว่างบุคคล และสร้างความรุนแรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งเป็นความรุนแรงต่อสังคมโลกอย่างมาก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทความทางวิชาการเรื่อง “ความรู้พื้นฐานทางนิติศาสตร์เกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ” ชิ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “มาตรการบังคับทางอาญาในการสอบสวนการกระทำความผิดฐานค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ” ซึ่งตัดตอนมาให้ผู้อ่านได้เข้าไปในโลกแห่งอาชญากรรมทางการแพทย์แค่เพียงเล็กน้อย ผู้เขียนสามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้ **(1) ปฐมบทของการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการค้ามนุษย์ในประเทศไทยอันเชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศ** ปฐมบทของการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการค้ามนุษย์ในประเทศไทยคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 รวมถึงกฎหมายฉบับแก้ไขปรับปรุงอื่น ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกฎหมายระหว่างประเทศคือ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร กับพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็ก เสริมอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ อย่างไรก็ดี กฎหมายดังกล่าวยังไม่ค่อยกล่าวถึงเนื้อหาเรื่องการค้าอวัยวะมากเท่าที่ควร โดยกฎหมายที่กล่าวถึงเนื้อหาการค้าอวัยวะคือ ปฏิญญาอิสตันบูลว่าด้วยการค้าอวัยวะและการท่องเที่ยวปลูกถ่ายอวัยวะ ค.ศ. 2018 ที่เป็นเอกสารประเภทจริยธรรมทางการแพทย์ ถือเป็นบรรทัดฐานที่ดีของสังคมโลก แต่ทว่าไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายกับประเทศไทย **(2) สารัตถะของกฎหมายว่าด้วยการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทย** สารัตถะของกฎหมายว่าด้วยการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทยปรากฏในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติถึงการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์โดยระบุถึงการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบรูปแบบของการตัดอวัยวะเพื่อการค้า แต่ทว่าในเนื้อหาของกฎหมายนั้นมิได้บัญญัติถึงรายละเอียดของการตัดอวัยวะเพื่อการค้าแต่ประการใด จึงทำให้การตีความกฎหมายในทางปฏิบัติกระทำได้ค่อนข้างยาก นอกจากนั้น การกระทำ (Act) วิธีการ (Means) และวัตถุประสงค์ (Purpose) ของการค้ามนุษย์ในเด็กและในผู้ใหญ่ต่างก็มีความแตกต่างกันในรายละเอียดอีกด้วย **(3) การก้าวเข้าสู่กฎหมายว่าด้วยการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ** ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าการค้าอวัยวะมนุษย์มิได้จำกัดเพียงการลักลอบปลูกถ่ายหรือการค้าอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทยเท่านั้น แต่ทว่าได้พัฒนาการไปจนถึงการค้าอวัยวะมนุษย์ “ในลักษณะข้ามชาติ” โดยกระทำอย่างซับซ้อนข้ามชาติ ไร้พรมแดน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายทั้งในและนอกราชอาณาจักรไทย ฉะนั้น หากการค้าอวัยวะเป็นกรณีการกระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมและองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ นักกฎหมายก็จักต้องนำพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ประกอบด้วย ทั้งนี้ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 3 ให้คำนิยามคำว่า องค์กรอาชญากรรม และองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ และมาตรา 5 ระบุถึงการกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งกฎหมายมีความชัดเจนต่อการติดตามตัวและจับกุมผู้กระทำความผิดดังกล่าว **(4) สถิติของการค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติในประเทศไทย** การจับกุมผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ในรูปแบบการตัดอวัยวะเพื่อการค้าของไทยยังคงมีสถิติเป็นศูนย์ แตกต่างจากการจับกุมผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ในรูปแบบอื่น ๆ อาทิ การค้าประเวณี การนำคนมาขอทาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การค้าอวัยวะมนุษย์เป็นปัญหาที่อาจมีอยู่แต่อาจไม่ได้รับการมองเห็น ท่ามกลางมายาคติไม่มีสถิติ แต่ใช่จะไม่มีโอกาสเกิดเหตุ นอกจากนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ประเทศไทยยังคงมีประชากรไทยเดินทางไปปลูกถ่ายยังต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางไปปลูกถ่ายอวัยวะในประเทศจีน **(5) ผลกระทบของอาชญากรรมการค้าอวัยวะมนุษย์ต่อสังคมไทยและสังคมโลก** เมื่อการกระทำความผิดฐานค้าอวัยวะมนุษย์

ข้ามชาติเป็นความผิดสำเร็จ อวัยวะของผู้เสียหายได้ถูกตัดออกไปแล้ว ส่งผลให้มีผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้รอดชีวิตที่ได้รับผลกระทบทางด้านสุขภาพ อาทิ สุขภาพของผู้เสียหายแย่ลง มีภาวะแทรกซ้อนด้านสุขภาพ มีโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ อันเกิดจากการสูญเสียอวัยวะสำคัญในร่างกาย มีผลกระทบต่อจิตใจจากการจัดการกับความอัปยศและการเลือกปฏิบัติ เป็นต้น ผลกระทบทางด้านสังคม อาทิ ผู้เสียหายรู้สึกมีความอัปยศและการถูกเลือกปฏิบัติ เกิดความกดดันต่อการขายอวัยวะเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ผู้เสียหายขาดโอกาสในการแต่งงานหรือความโรแมนติกในความสัมพันธ์ลดน้อยลง เพราะมีแผลเป็นอันเกิดมาจากการถูกตัดไต เป็นต้น และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ อาทิ ผู้เสียหายว่างงาน สูญเสียรายได้เนื่องจากร่างกายไม่สามารถกลับไปทำงานได้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้เอง การค้าอวัยวะจึงมีภาพสะท้อนของความรุนแรงที่กระทำต่อมนุษย์คนอื่น และมิใช่เป็นอาชญากรรมในรูปแบบธรรมดา แต่หากเป็นอาชญากรรมในรูปแบบลักษณะข้ามชาติ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติหรือธุรกิจสีเทาที่เดิมพันชีวิตของผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะ

บทความทางวิชาการชิ้นนี้ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจและความตระหนักถึงการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง หวงแหนอวัยวะของตนมิให้ถูกนำไปเป็นสินค้าเพื่อซื้อขายกันในเชิงพาณิชย์ การซื้อขายอวัยวะของมนุษย์นั้นควรเป็นสิ่งต้องห้ามทั้งในทางศีลธรรมและในทางกฎหมาย ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่สนใจอ่านข้อมูลเรื่องการค้าอวัยวะ สามารถอ่านข้อมูลฉบับเต็มได้ในงานวิจัยเรื่องมาตรการบังคับทางอาญาในการสอบสวนการกระทำความผิดฐานค้าอวัยวะมนุษย์ข้ามชาติ สัญญาเลขที่ RGNS 64-188 ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงสามารถอ่านผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์ของผู้เขียนได้ในเอกสารชิ้นอื่น ๆ

REFERENCES

Bhakdeetanakul, C. (2024, 21 Mar.). **Interview about the concepts behind research work.** Expert in Criminal Law and Criminal Justice.

Chaichana, T. (2024, 24 Apr.). **Interview about the implementation of international laws into Thai domestic laws.** Deputy Commander of the Human Trafficking Suppression Division, Human Trafficking Suppression Division, Central Investigation Bureau, Royal Thai Police.

Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand. (2023). **Thailand Ratifies UN Convention against Transnational Organized Crime (UNTOC) and Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime.** Retrieved from https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bcd2515e39c 306000f543?cate=5d5bcb4e15e39c3060006834 [2023, 18 Jan.]

Rattananakin, S. (2024, 25 Apr.). **Interview about the Attorney General's statistics on organ trafficking.** Special Prosecutor, Office of the Special Prosecutor, Strategy and Human Trafficking Case Database, Office of the Attorney General.

Roikaew, P. (2024, 6 Jun.). **Interview about the implementation of international laws into Thai domestic laws.** Deputy Director General of Department of Trafficking in persons Litigation, Office of the Attorney General.

United Nations Global Initiative to Fight Human Trafficking. (2008). **011 Workshop: Human Trafficking for the Removal of Organs and Body Parts.** Retrieved from https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2008/BP011HumanTrafficking fortheRemovalofOrgans.pdf [2021, 8 Mar.]

United Nations Office on Drugs and Crime. (2015). **Assessment Toolkit: Trafficking in Persons for the Purpose of Organ Removal.** Retrieved from https:// www.unodc.org/documents/human-trafficking/2015/UNODC_Assessment_Toolkit_ TIP_for_the_Purpose_of_ Organ_Removal.pdf.

United Nations Office on Drugs and Crime. (2023). **United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto.** Retrieved from https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC. html [2023, 18 Jan.]

United Nations. (2023). **Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime.** Retrieved from https://www.ohchr.org/sites/default/ files/ProtocolonTrafficking.pdf [2023, 13 Jan.]